

INHABILITET – OVERSIGT OG NEDSLAG

INHABILITET

Habilitet og inhabilitet vedrører en forvaltningspersons eller myndigheds offentligretlige handleevne.

- Der sondres mellem **speciel og generel inhabilitet**:
 - Speciel inhabilitet vedrører en konkret sag.
 - Generel inhabilitet afskærer den pågældende fra helt at beklæde bestemte stillinger eller erhverv inden for den offentlige forvaltning.

- Der sondres mellem **personlig inhabilitet og myndighedsinhabilitet**:
 - Personlig inhabilitet er inhabilitet hos enkeltpersoner.
 - Myndighedsinhabilitet er inhabilitet hos myndigheden som sådan.

RETSGRUNDLAG OG HENSYN

- Forvaltningslovens regler om inhabilitet gælder i **afgørelsessager**, samt i sager om **indgåelse af kontraktforhold** eller **lignende privatretlige dispositioner**, jf. forvaltningslovens § 2, stk. 1 og 2.
- Folketingets Ombudsmand har udtalt, at der gælder en **almindelig grundsætning om speciel inhabilitet i forhold til faktisk forvaltningsvirksomhed**.
- Forvaltningslovens regler om speciel inhabilitet har baggrund i det grundlæggende krav om saglig forvaltning. Habilitetsreglerne forfølger et **dobbelt formål**:
 1. dels at undgå en reel risiko for, at afgørelsen i den konkrete sag påvirkes af uvedkommende hensyn
 2. dels at undgå, at der hos parterne eller omverdenen opstår mistillid til upartiskheden hos de offentligt ansatte, der skal medvirke i sagen

RETSGRUNDLAGET FOR INHABILITET – FORVALTNINGSLOVENS § 3

Hvem er omfattet af reglerne om inhabilitet?

- Enhver der virker inden for den offentlige forvaltning
- Ansat, valgt og udpeget, aflønnet eller ej, heltid/deltid

Sagskategorier:

- Afgørelsessager.
- Sager om indgåelse af kontraktforhold eller lignende privatretlige dispositioner
- Suppleres af almindelig grundsætning om inhabilitet

Hvornår foreligger der inhabilitet?

- Oplistet i FVL § 3, stk. 1, nr. 1-5:

Nr. 1: Partsinhabilitet

Inhabilitet, hvis den pågældende er part eller i øvrigt har en **særlig personlig eller økonomisk interesse** i sagen eller, hvis den pågældende har været repræsentant for en sådan person i samme sag.

Nr. 2: Slægtsskabsinhabilitet

Inhabilitet, hvis den pågældendes **familiemedlemmer** har særlig personlig eller økonomisk interesse i sagens udfald eller er repræsentant for nogen, der har en sådan interesse (fx ægtefæller, samlevere, børn, nevøer, niecer, fætre og kusiner).

Nr. 3: Selskabsinhabilitet

Inhabilitet, hvis den pågældende deltager i **ledelsen** eller på anden måde har nær tilknytning til en juridisk person, der har særlig interesse i sagen.

Nr. 4: "To-instans-inhabilitet"

Inhabilitet, hvis den pågældende har medvirket i sagsbehandlingen i den **underordnede myndighed**. Krav på ny vurdering.

Nr. 5: Opsamlingsbestemmelse

Inhabilitet, hvor der i øvrigt foreligger omstændigheder som er **egnet til at vække tvivl** om vedkommendes upartiskhed. Nære venner eller konstaterbart uvenskab. Seksuelle forhold, der ikke er kombineret med et egentligt samlivsforhold. Faglige, professionelle uoverensstemmelser er derimod ikke omfattet.

BETINGELSER FOR INHABILITET

- Grundlæggende **betingelser** for at der kan foreligge inhabilitet:
 - **Særlig interesse:** interessen skal have en vis **individuel og konkret karakter** til den pågældende forvaltningsperson.
 - Individuel: Interesse som specifikt og udelukkende (modifikationer hertil) berører den pågældende person.
 - Konkret: Interesse som ikke anses hypotetisk eller af indirekte karakter.
 - **Styrke:** Interessen skal have en vis **betydelig omfang eller vægt**, jf. FVL § 3, stk. 2.
 - **Uvedkommende hensyn:** Interessen eller de hensyn den udspringer af, skal være uvedkommende i forhold til udøvelsen af den pågældende forvaltningsfunktion, jf. FVL § 3, stk. 2.
 - Fastlægges efter en **helhedsvurdering** ved **afvejning** af overstående betingelser.

PARTSINHABILITET: § 3, STK. 1, NR. 1

- Partsinhabilitet foreligger, når forvaltningspersonen er part i den konkrete sag.
- Inhabilitet efter nr. 1, foreligger dog også...
 - Når vedkommende myndighedsperson har "en særlig personlig eller økonomisk interesse i sagens udfald"
 - Når sagen drejer sig om myndighedspersonens arbejdsforhold og klager over vedkommende
 - Når myndighedspersonen er – eller har været – repræsentant for en part, eller en anden, der har en særlig personlig eller økonomisk interesse i sagen
- Interessen skal være af en sådan størrelse, at man med rimelighed – ud fra en generel bedømmelse – kan gå ud fra, at den vil være egnet til at kunne påvirke sagsbehandlingen.
- Ved økonomiske interesser er det f.eks. relevant at se på:
 - Hvor store summer der er tale om
 - Hvornår den økonomiske konsekvent vil indtræde m.m.

SLÆGTSKABSINHABILITET: § 3, STK. 1, NR. 2

- Der foreligger slægtskabsinhabilitet, når vedkommende sagsbehandler har en nært familiemæssigt tilknytningsforhold til en person, der selv ville være inhabil på grund af en særlig personlig eller økonomisk interesse.
- Familienedlemmer i direkte op-eller nedstigende linje
- Søskende
- Nevøer og niecer
- "Andre nærtstående" dækker over tilknytning, der ikke beror på slægtskab, f.eks. plejeforhold, samlevende m.m.
- For venskabsforhold og seksuelle forhold henvises til nr. 5

SELSKABSINHABILITET, § 3, STK. 1, NR. 3

- Der foreligger selskabsinhabilitet, når:
 1. Den berørte enhed er en privatejet juridisk person
 2. Myndighedspersonen deltager i ledelsen af, eller har nær tilknytning til den juridiske person (f.eks. administrativ leder, direktør, generalsekretær, forretningsfører m.v.) eller har en anden overordnet funktion (medlem af direktion, koncernledelse, m.v.).
 3. Den juridiske person har en "særlig interesse" i sagens udfald (f.eks. en økonomisk interesse, som ikke er uvæsentlig)

- Ansatte, der ikke befinder sig på ledelsesniveau, er ikke omfattet af bestemmelsen, men kan efter omstændighederne omfattes af opsamlingsbestemmelsen i nr. 5.

TIDLIGERE DELTAGELSE I SAGENS BEHANDLING, § 3, STK. 1, NR. 4

- Angår sager vedrørende klage over afgørelser truffet af en anden forvaltningsmyndighed eller udøvelse af kontrol- eller tilsynsvirksomhed over for en anden myndighed.

Betingelser:

- Den pågældende forvaltningsperson skal have **medvirket** ved den tidligere behandling af sagen, og sagen vedrører denne sag (**sagsidentitet**). Der er således tale om identiske, eller i det væsentligste sammenfaldne sager.
- Pågældende forvaltningsperson har deltaget (eller vil deltage) i behandlingen ved begge sager.
- Den overordnede instans behandler sagerne som klage- eller tilsynsorgan og dobbeltfunktionen bevirker, at vedkommende får en uvedkommende interesse ved overinstansens behandling.

OMSTÆNDIGHEDERNE I ØVRIGT, § 3, STK. 1, NR. 5

- Der kan ikke angives en udtømmende opregning af forhold, der kan begrunde inhabilitet.
- Nr. 5 udgør en opsamlingsbestemmelse, der bevirker, at inhabilitet indtræder, hvis der i øvrigt foreligger omstændigheder, der er egnede til at vække tvivl om vedkommendes upartiskhed.
- Bestemmelsen omfatter navnlig:
 - 1) venskaber og konstaterbare modsætningsforhold,
 - 2) forvaltningspersonen har udtalt sig om sagen og dens udfald og
 - 3) forvaltningspersonen har uberettiget modtaget en gave.

INHABILITET

- **Underretningspligt, jf. § 6, stk. 1**
- Når du bliver bekendt med mulig inhabilitet, skal du **snarest underrette din foresatte inden for myndigheden** herom, medmindre det er åbenbart, at forholdet er uden betydning.
 - Så snart den pågældende bliver **bekendt med**, at sagen skal til behandling, og det står vedkommende klart, at han eller hun er udset til at deltage i sagens behandling.
 - Så vidt muligt **inden sagens behandling påbegyndes**, således at der kan tages stilling til, om den pågældende må medvirke herved.
 - **Underretningspligt bortfalder ikke** – efterfølgende underretningspligt – hænger sammen med retsvirkninger.
- Oplysningspligten har til formål at sikre, at der i overensstemmelse med reglerne i § 6, stk. 2, altid bliver **truffet beslutning om**, hvorvidt den pågældende som følge af den foreliggende interesse er inhabil.

RETSVIRKNINGER AF INHABILITET

Før afgørelse:

- Den, der er inhabil i en sag, må ikke træffe afgørelse eller i øvrigt **medvirke** ved behandlingen af den pågældende sag (§ 3, stk. 3).
- Personlig kontra myndighedsinhabilitet
 - Personlig inhabilitet: Den enkelte person i myndigheden er inhabil.
 - Myndighedsinhabilitet: Myndigheden er som helhed inhabil.
 - Substitution: En sideordnet eller overordnet myndighed/ansat træffer afgørelse i stedet for den inhabile myndighed/ansat.

Efter afgørelse (hvis der har været inhabilitet):

- Garantiforskrift: Træffes der alligevel afgørelse, kan denne være **ugyldig**, medmindre myndigheden kan bevise, **at manglen konkret har været uvæsentlig**.

NEDSLAG I PRAKSIS

FOB 2019-13

Kommunens efterlevelse af habilitetsregler i sag om borgmesters relation til privat firma

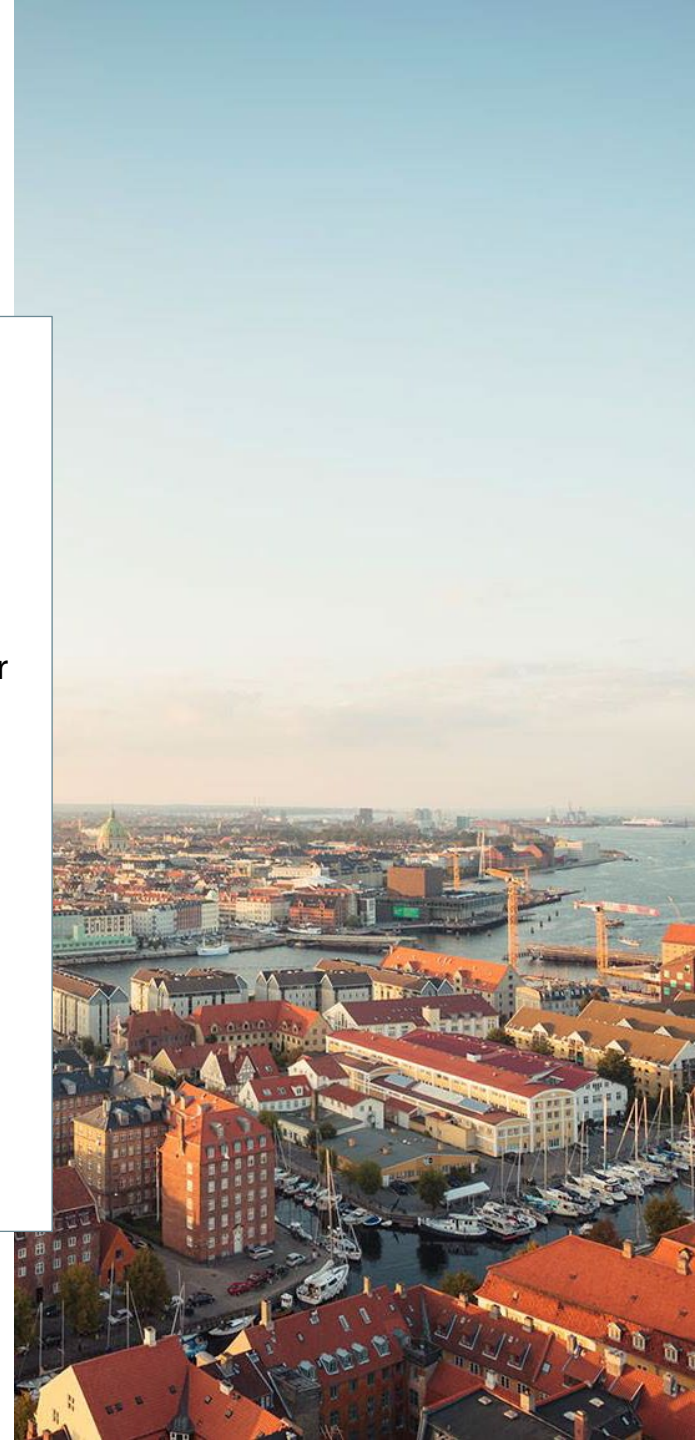
Ombudsmanden rejste af egen drift en sag som følge af omtale i medierne af, at en kommunes daværende beskæftigelses- og integrationsborgmester i forbindelse med fejringen af en rund fødselsdag havde fået stillet et lokale gratis til rådighed af et privat firma, som Beskæftigelses- og Integrationsforvaltningen samarbejdede med om bl.a. at tage unge socialt udsatte ind som lærlinge.

Ombudsmanden var efter en samlet vurdering enig med kommunen i, at der ikke forelå et venskabsforhold mellem borgmesteren og direktøren for det private firma, som medførte inhabilitet efter § 3, stk. 1, nr. 5

Derimod havde udlånet af lokalet i forbindelse med fejringen af borgmesterens fødselsdag efter ombudsmandens opfattelse karakter af en gave, som borgmesteren ikke burde have taget imod.

Spørgsmålet om inhabilitet for borgmesteren som følge af denne gave måtte give anledning til en vis tvivl, men det var samlet set ombudsmandens opfattelse, at borgmesteren blev inhabil efter forvaltningslovens § 3, stk. 1, nr. 5, i forhold til enhver sag, som vedrørte firmaet og dets direktør.

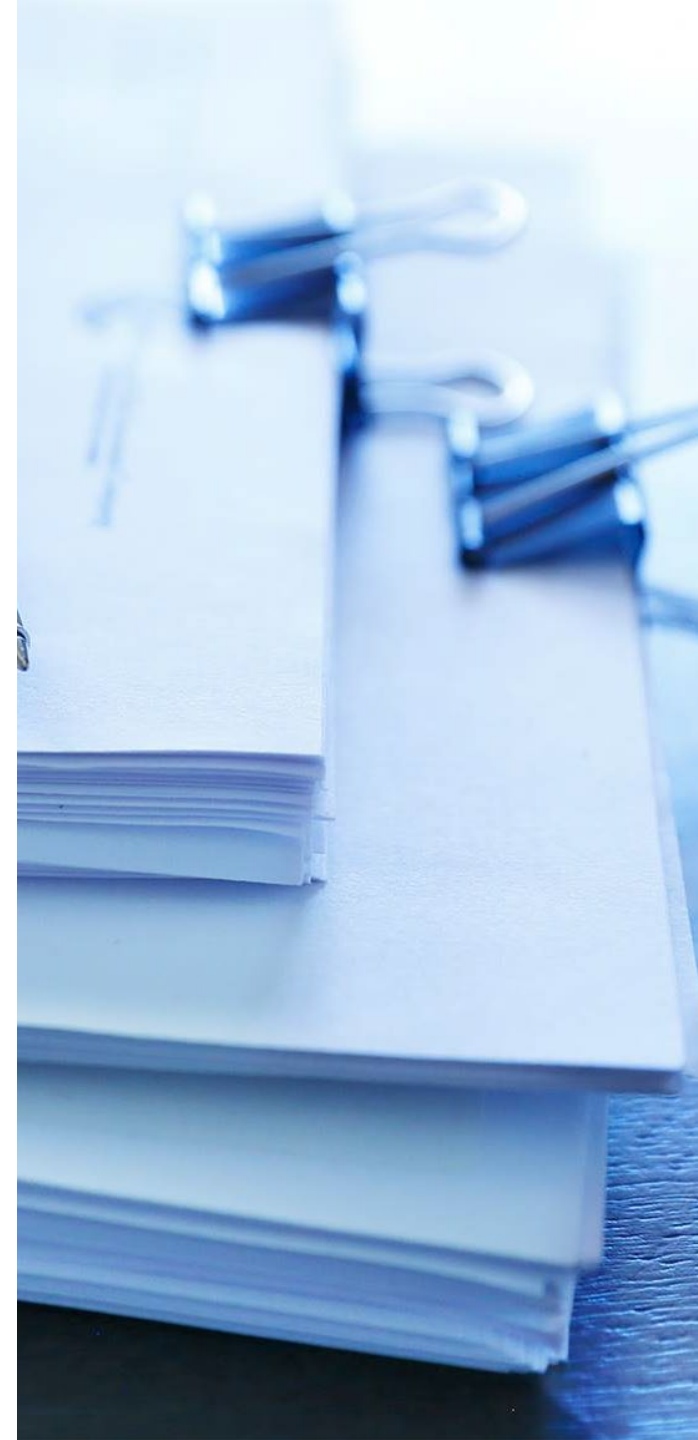
Borgmesteren burde som følge af sin inhabilitet ikke have deltaget i beslutningen om at uddele en erhvervspris til firmaet

FOB 2023-24

Spørgsmål om inhabilitet hos medlem i Landsskatteretten

- SKAT ændrede ved en afgørelse af 30. august 2016 A's indkomst for årene 2012, 2013 og 2014. A fik ikke godkendt fradrag for underskud af sin virksomhed, hvis aktiviteter bestod i dyrehold. For året 2012 kunne A heller ikke fratække et tab på en privat fordring vedrørende køb af et skadet dyr. A klagede over afgørelsen til Landsskatteretten.
- Under et retsmøde i Landsskatteretten i januar 2022 rejste en part spørgsmål om, hvorvidt et af medlemmerne af Landsskatteretten var inhabilt til at træffe afgørelse i sagen. Parten oplyste, at han var nær ven med en person, som retsmedlemmet angiveligt havde et modsætningsforhold til.
- Landsskatteretten mente ikke, at retsmedlemmet var inhabilt. Det pågældende medlem deltog hverken i beslutningen eller i Landsskatterettens drøftelse af inhabilitetsspørgsmålet, men var til stede i lokalet, mens de resterende to medlemmer behandlede spørgsmålet om den mulige inhabilitet.
- Landsskatteretten stadfæstede SKAT's afgørelse.

FOB 2023-24

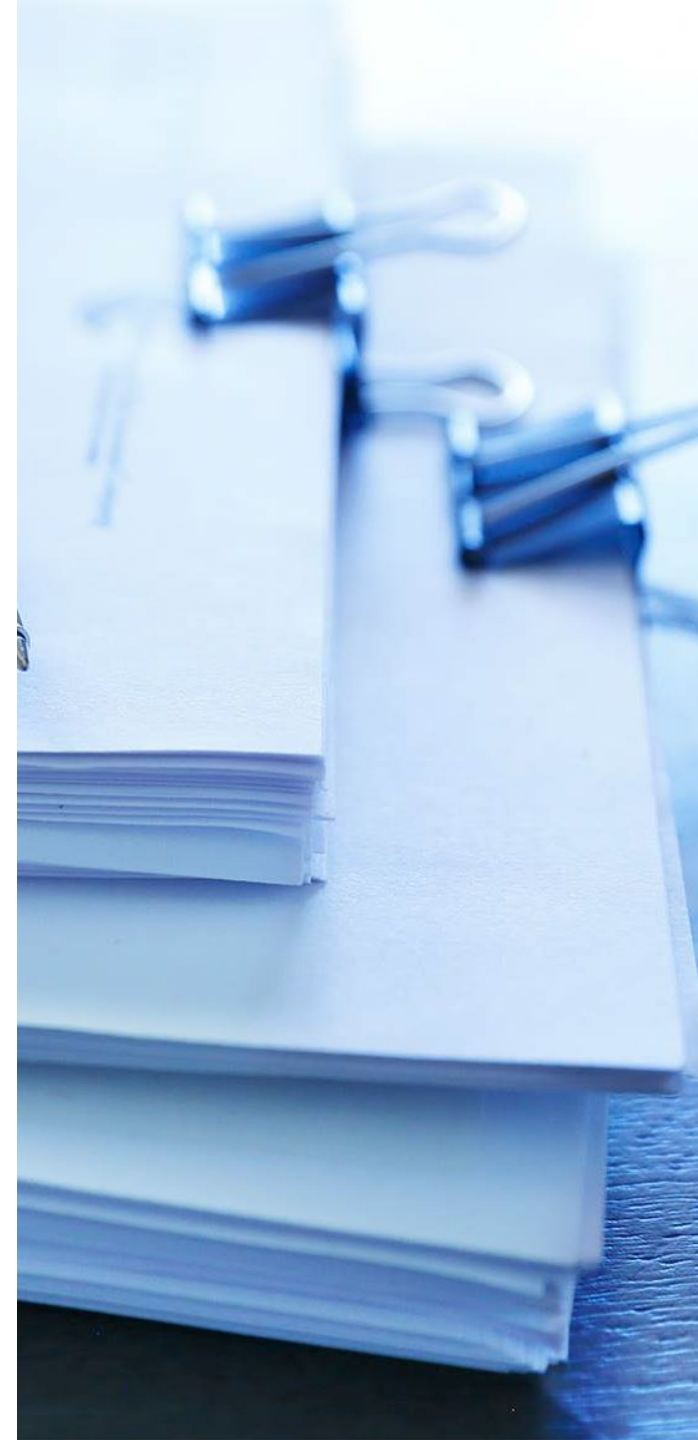
Spørgsmål om inhabilitet hos medlem i Landsskatteretten

- Ombudsmanden fandt ikke grundlag for at kritisere Landsskatterettens habilitetsvurdering. I den forbindelse udtalte ombudsmanden bl.a.:

”Jeg er i den forbindelse enig med Landsskatteretten i, at A’s egen subjektive oplevelse af B’s holdning til ham ikke er afgørende for vurderingen af, om B var inhabil. En fornemmelse om modvilje er ikke nok til at statuere inhabilitet. En tvivl om upartiskhed skal kunne begrundes i mere objektive forhold.

Jeg er også enig med Landsskatteretten i, at der i almindelighed heller ikke vil opstå inhabilitet alene som følge af, at en forvaltningsperson måtte have et modsætningsforhold (eller venskabsforhold) til en ven af en af sagens parter. Selv hvis man måtte lægge til grund, at en forvaltningsperson er inhabil over for en person X – og X måtte være inhabil over for en person Y, såfremt X skulle træffe afgørelse over for Y – gør det ikke i sig selv, at forvaltningspersonen dermed bliver inhabil i forhold til Y.”

- Ombudsmanden mente dog, at medlemmet burde havde forladt retsmødelokalet, da de resterende medlemmer behandlede spørgsmålet, og at beslutningen i medfør af god forvaltningsskik burde have være begrundet.
- Beslutningen om inhabilitet var ikke en afgørelse i forvaltningslovens forstand.

UTRYKT OMBUDSMANDSUDTALELSE AF 22. JUNI 2020, J.NR. 19/05162

- Rejst spørgsmål om, hvorvidt et medlem af et bedømmelsesudvalg til en doktorafhandling var inhabil. Medlemmet havde ca. 14 år før nedsættelsen af udvalget stået fadder til et af doktorandens børn.
- Ombudsmanden udtalte, at tilbud og accept af fadderskab som udgangspunkt måtte vise et sådant nært forhold, at der foreligger inhabilitet efter forvaltningslovens § 3, stk. 1, nr. 5.
- Imidlertid havde doktoranden og medlemmet i de efterfølgende 14 år vel haft en kollegial relation, men kun set hinanden 2-3 gange i egentlige private sammenhænge. De havde ikke herudover deltaget i hinandens familiebegivenheder mv. eller været i hinandens hjem til private middage el. lign.
- På den baggrund måtte den forbundethed og tillid mellem parterne, som fadderskabet kunne have været udtryk for, ikke anses for at bestå på tidspunktet for nedsættelsen af bedømmelsesudvalget. Der var derfor ikke udsigt til, at en egentlig realitetsbehandling af sagen ville føre til, at der blev konstateret inhabilitet.

NOTAT AF 20. JULI 2020

- Formanden for Naalakkersuisut havde deltaget i behandling af spørgsmål om forhøjelse af den samlede tilladte fangstmængde af stenbider for 2020.
- Formanden var ikke blandt de 992 licenshavere, men udlejede en båd til en licenshaver. Det var i medierne gjort gældende, at formanden var nær ven til lejereren.
- Poul Schmith vurderede, at formanden ikke var inhabil. Blev bl.a. tillagt vægt, at interessen var af indirekte karakter, at den mulige økonomiske fortjeneste var begrænset, og at afgørelsen om forhøjelse af fiskekvoten havde en særdeles generel karakter.
- Det blev samtidig vurderet, at formanden ikke havde iagttaget sin underretningspligt.

UNDERSØGELSE AF SSI – RAPPORT AF 22. JUNI 2020

- SSI indgik en aftale med det indiske seruminstitut, der udlicenserede know-how, varemærker og patenter m.m.
- En medarbejder ved SSI havde som opfinder af en af patenterne økonomisk interesse i forhandlinger med det indiske seruminstitut, men deltog ikke desto mindre og havde en ledende rolle.
- Da der i SSI blev rejst spørgsmål om medarbejderens habilitet, blev det meddelt det indiske seruminstitut, at spørgsmål vedrørende patentet fremover skulle rettes til en anden ledende medarbejder i SSI. Men medarbejderen indgik stadigvæk i forhandlingerne.
- Kammeradvokaten vurderede, at denne beslutning var utilstrækkelig i forhold til at efterleve forvaltningslovens habilitetsregler.

UNDERSØGELSE AF SSI – RAPPORT AF 22. JUNI 2020

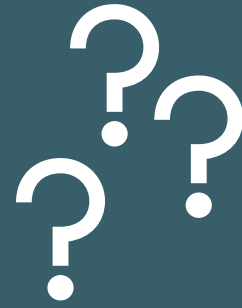
- Kammeradvokaten vurderede, at medarbejderens involvering i forhandlingerne med Serum Institute of India samlet set var en klar, grov og gentagen tilsidesættelse af forvaltningslovens bestemmelser om habilitet.
- Det var en skærpende omstændighed, at overtrædelsen fortsatte efter, at Sundheds- og Ældreministeriet havde instrueret om, at medarbejderen kun måtte involveres i forhandlingerne i form af forhandlingsteamets forespørgsel vedrørende produkt- og sundhedsfaglige emner, i det omfang det var nødvendigt, og såfremt det kunne godtgøres, at der ikke var andre personer, der havde en tilsvarende faglig ekspertise vedrørende dette specifikke forskningsområde, samt at der skulle foreligge et skriftligt spor og dokumentation for spørgsmål og svar i forbindelse med medarbejderens involvering, og endelig at medarbejderen ikke måtte deltage i prioritering imellem kommercielle vilkår.

U 2022.854 Ø

Spørgsmål om dommers inhabilitet i straffesag som følge af likes og kommentarer på Facebook

- Østre Landsret fandt efter en samlet vurdering af dommerens likes og kommentarer, der vedrørte MELD og dermed i en vis grad straffesagen mod tiltalte, samt de markante udsagn, der bl.a. vedrørte tiltaltes person, at dommeren var inhabil.

- T blev i byretten idømt 6 måneders fængsel. Efter sagens behandling ved byretten rejste T spørgsmål om dommerens habilitet som følge af dommerens aktiviteter gennem årene på Facebook om Dansk Folkeparti og T.
- Landsretten bemærkede, at i almindelighed vil en dommers **generelt holdte udtalelser om politik og samfundsforhold** ikke i sig selv medføre inhabilitet. Udtalelser om T's person og navnlig om den omhandlede sag eller forhold, der vedrører denne, ville derimod efter en konkret vurdering kunne indebære, at dommeren var inhabil.
- Ved vurderingen må der anlægges en **helhedsvurdering** af de pågældende kommentarer og likes.
- Landsretten fandt, at dommerens ytringer og likes, der alle var fremsat på Facebook, overordnet kunne opdeles i tre grupper. En gruppe, der vedrørte **politik og samfundsforhold**. En anden gruppe omhandlede **T's person og Dansk Folkeparti**. Endvidere var der en gruppe, der kunne siges at have en vis relation til MELD-sagen, og dermed i større eller mindre grad til straffesagen mod T.
- Flere af udtalelserne var **tvetydige**, men kunne efterlade det indtryk, at **dommeren ikke havde sympati for Dansk Folkeparti og T**.

SPØRGSMÅL

TAK FOR I DAG

Poul Schmith har indgået aftale med VISDA, som omfatter billederne i denne præsentation.

Præsentationen og de heri indeholdte billeder er udelukkende til intern brug for modtageren og må ikke viderespredes.